

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI APIE LIETUVOS VALSTYBĖS VALDOMŲ ĮMONIŲ VEIKLĄ 2021/2022 METAIS

1. 2021 metų pabaigoje veikusių valstybės valdomų įmonių (VVI) skaičius pakito nežymiai (lyginant su 2020 metų laikotarpio pabaiga, sumažėjo 2 įmonėmis) – buvo analizuojami 47 įmonių finansiniai ir veiklos rezultatai, tačiau vyko kiti VVI pertvarkos plane numatyti darbai:

- atsisakyta valstybės įmonės teisinės formos statuso dvejose įmonėse – VĮ Vidaus vandens kelių direkcija pertvarkyta į AB Vidaus vandens kelių direkciją, VĮ Statybos produkcijos sertifikavimo centras pertvarkytas į UAB Statybos produkcijos sertifikavimo centrą;
- siekiant pradėti valstybei nuosavybės teise priklausančių akcijų privatizavimo procesą, UAB „Projektų ekspertizė“, UAB „Panevėžio veislininkystė“, UAB „Šilutės veislininkystė“ ir UAB „Šilutės polderiai“ perduotos VĮ Turto bankui.

2022 m. sausio 26 d. Vyriausybei pritarus nacionalinių plėtros įstaigų konsolidavimo modeliui Invegos pagrindu – ją paskiriant patronuojančia bendrove – UAB „Investicijų ir verslo garantijos“, UAB „Žemės ūkio paskolų garantijų fondas“ ir UAB „Valstybės investicinis kapitalas“ perduotos Finansų ministerijai.

2. VVI veikloje stebimas efektyvumo augimas - net ir mažėjant VVI darbuotojų skaičiui (2021 metų pabaigoje, lyginant su atitinkamu praėjusiu laikotarpiu, darbuotojų skaičius sumažėjo 6 proc.), VVI pardavimo pajamos 2021 metais pasiekė rekordinę 3,5 mlrd. eurų sumą. Ši veiklos efektyvumo didėjimo tendencija pastebima ir ilguoju laikotarpiu – nors darbuotojų skaičius įmonėse optimizuojamas, tačiau apyvarta nuosekliai auga. Vien nuo 2017 metų iki 2021 metų VVI dirbančiųjų sumažėjo beveik 16 proc., o pardavimo pajamų uždirbta virš 40 proc. daugiau.

3. VVI sektoriaus indėlis į valstybės biudžetą pasižymėjo stabilumu: nors VVI apyvarta augo, tačiau ne kompensavo dėl stipriai padidėjusių energetinių išteklių kainų išaugusių sąnaudų, kurios turėjo neigiamą įtaką galutiniam VVI finansiniam rezultatui – grynasis pelnas sumažėjo 19 proc. iki 280 mln. eurų. Nepaisant kritusio VVI pelningumo, nulėmusio sumažėjusią kapitalo grąžą, VVI indėlis į valstybės biudžetą augo trečius metus iš eilės - paskirtų dividendų ir pelno įmokų suma padidėjo 1 proc. ir už 2021 metų rezultatus sudarė 151,3 mln. eurų. Bendra grąža valstybei, įtraukiant ir VĮ mokamus netipinius mokesčius, už 2021 metus siekė 183,7 mln. eurų (beveik 5 proc. daugiau nei už 2020 metus).

4. 2021 metais VVI portfelio rezultatams reikšmingą įtaką ir toliau turi energetikos sektoriaus įmonių veikla:

- didžioji dalis VVI apyvartos buvo sutelkta energetikos sektoriaus įmonėse – vien AB „Ignitis grupė“ įmonių grupės uždirbtos pardavimo pajamos sudarė net 53,7 proc. visos metinės VVI portfelio apyvartos;
- prastesni energetikos sektoriaus įmonių veiklos rezultatai turėjo didelę įtaką ir VVI portfelio grynojo pelno pokyčiui – visos VVI, įvertinus netipinių mokesčių įtaką, bendrai uždirbo 280,0 mln. eurų grynojo pelno, t. y. 19 proc. mažiau nei ankstesniais metais;
- energetikos sektoriui priskirtos įmonės yra labiausiai priklausomos nuo skolintų lėšų: 2021 metų pabaigoje šio sektoriaus finansiniai įsipareigojimai sudarė 91 proc. nuosavo kapitalo ir net 60 procentinių punktų viršijo bendrą viso VVI portfelio finansinių skolų ir nuosavo kapitalo santykį.

5. **Nuo 2016 metų stabiliausiai augusiam susisiekimo sektoriui COVID-19 pandemija, prasidėjęs karas Ukrainoje ir su tuo susijusios sankcijos turėjo daugiausiai neigiamos įtakos.** 2021 metais dešimt į VVI portfelį įtrauktų susisiekimo sektoriaus įmonių, įvertinus netipinių mokesčių įtaką, uždirbo 10 proc. mažiau grynojo pelno (2021 metais 64,4 mln. eurų, 2020 metais 66,5 mln. eurų, 2019 metais 118,6 mln. eurų). Nuosavo kapitalo grąža sumažėjo trečdaliu iki 1,4 proc. ir buvo mažiausia tarp visų VVI sektorių. Į valstybės biudžetą paskirta dividendų ir pelno įmokų suma už 2021 metus, siekusi 42,6 mln. eurų taip pat buvo beveik 10 proc. mažesnė nei už 2020 metų rezultatus.
6. **VĮ Valstybinių miškų urėdijos rezultatams reikšmingos įtakos turi rinkos sąlygos.** Energetikos ir susisiekimo sektoriuose veikiančių VVI grynojo pelno nuosmukį gerokai sušvelnino itin pelningi metai VĮ Valstybinių miškų urėdijai. 2021 metais gerokai išaugus (net 49 proc.) pagrindinės parduodamos produkcijos kainoms, įmonė fiksavo geresnius rezultatus (lyginant su 2020 metais). 2021 metais buvo uždirbta 63,5 mln. eurų grynojo pelno ir į valstybės biudžetą paskirta pelno įmoka siekė 20,7 mln. eurų (atitinkamai 2020 metais buvo uždirbta keturis kartus mažiau grynojo pelno ir už 2020 metus į valstybės biudžetą paskirta 5,5 karto mažesnė pelno įmoka). Įmonė toliau vykdo specialiuosius įpareigojimus, už kuriuos valstybė nekompensuoja. Eliminavus specialiųjų įpareigojimų įtaką, įmonės komercinės veiklos grynas rezultatas 2021 metais būtų 76,0 mln. eurų (2020 metais 24,0 mln. eurų).
7. **Igyvendinant siektinus pelningumo rodiklius, susiduriama su iššūkiais.** 2021 metais baigė galioti Vyriausybės nutarimas, nustatęs VVI siektinus pelningumo rodiklius 2019-2021 metų laikotarpiui. Per šį laikotarpį numatytą siektiną kapitalo grąžos rodiklį (arba koreguoto grynojo pelno dydį VĮ Valstybinių miškų urėdijos atveju) pasiekė 16 iš 32 VVI. Nuo 2022 metų kiekvienai VVI privalu išsikelti po 3 ilgalaikius finansinius rodiklius, kurių pasirinkimą bei siektinas vertes 3 metų laikotarpiui vertina Valdymo koordinavimo centras bei tvirtina Vyriausybė. 2022 m. gegužės 18 d. Vyriausybė nutarimu Nr. 509 „Dėl valstybės valdomų įmonių siektinų pagrindinių finansinių veiklos rodiklių 2022-2024 metų laikotarpiui patvirtinimo“ patvirtino ilgalaikių finansinių veiklos rodiklių rinkinius bei siektinas jų vertes ateinančių 3 metų laikotarpiui.
8. **Dvi valstybei atstovaujančios institucijos, t. y. Lietuvos Respublikos finansų ministerija ir Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija, valdo didžiąją dalį VVI portfelio.** Šių ministerijų, kaip valstybei atstovaujančių institucijų, priimami sprendimai turi išskirtinę įtaką portfelio įmonių veiklos rezultatams.
9. **Neužtikrintas VVI kolegialių priežiūros ar valdymo organų narių darbo nepertraukiamumas.** Nuo 2021 sausio 1 d. iki 2022 m. liepos 1 d. 21-na VVI dalį laiko veikė be suformuotų kolegialių priežiūros ar valdymo organų – minėtu laikotarpiu net 7-ios VVI be šių organų veiklą vykdė 3 mėnesius ir ilgiau.
10. **2021 metais išsamiau nagrinėtas VVI lyčių balansas įvairių lygių vadovaujančiose pozicijose.** Tyrimas atskleidė, kad įmonių antro ir trečio lygmens vadovės sudaro kiek daugiau nei 40 proc. visų VVI šiose pozicijose dirbančių asmenų. Mažiau nei penktadalis (17 proc.) moterų užima aukščiausio (pirmo) lygmens vadovės pozicijas. Stabilaus moterų-vyrų santykio tendencija pasižymi KO sudėtys – ketverius pastaruosius metus moterys narės čia sudaro apie 30 proc. visų narių. 2021 metais šį procentą beveik pasivijo (28 proc.)

ir KO pirmininkės moterys, iki šiol bent tris metus iš eilės moterų tarp KO pirmininkaujančių asmenų buvo dvigubai mažiau – vidutiniškai apie 14 proc.

11. Augančios energetinių išteklių kainos ir tebesitęsianti įtampa geopolitinėje erdvėje didina neigiamo poveikio ateinančių laikotarpių VVI rezultatams tikimybę.

Rekomendacijos:

1. Laikytis VVI valdysenos centralizavimo proceso terminų – laikytis užsibrėžtų prioritetų, vengti nukrypimų nuo VVI pertvarkos plano.
2. Daugiausiai dėmesio skirti didžiausioms, ypač finansų ir susisiekimo ministerijoms pavaldžioms VVI – per VVI politikos formavimą, įgyvendinimą, įmonių valdymo ir vertinimo funkcijų vykdymą.
3. Nustatant individualizuotus siektinus finansinius veiklos rodiklius užtikrinti ambicingumą ir atitiktį veiklos specifikai.
4. Stebėti VVI KO kadencijų laikotarpius ir užtikrinti savalaikę KO (įskaitant ir pavienių jų narių) kaitą.

VVI VADOVŲ ATLYGIS

1. **Reikšmingų pažeidimų laikantis Vyriausybės nustatytos VĮ vadovų atlygio politikos nenustatyta.** Valstybės valdomos bendrovės, nors atlygio politikos nuostatos joms nėra privalomo pobūdžio, taip pat dažnai vadovaujasi Vyriausybės nustatyta politika. Visgi pastebima, kad vis daugiau bendrovių pereina prie rinkai artimesnių atlygio praktikų.
2. **VVI vadovų darbo užmokestis augo mažiau už vidutinį šalies darbo užmokestį.** Vidutinis VVI vadovų darbo užmokestis per 2021 metus padidėjo 8,9 proc. ir siekė 6 517 eurus (vidutinis darbo užmokestis šalyje didėjo 10,6 proc.). Žemiausias VVI vadovų vidutinis mėnesinis darbo užmokestis siekė 2 473 eurus, didžiausias – 15 038 eurus.
3. **VVI vadovų atlyginimai yra žemesni, lyginant su privačiu sektoriumi.** VVI vadovų metinis darbo užmokestis vidutiniškai sudaro tik apie 50-70 proc. rinkos vidurkio. Dalies VVI vadovų atlyginimai yra ženkliai žemesni nei rinkos vidurkis, net ir įvertinus tai, kad jiems nustatomas Vyriausybės nutarimu leidžiamas maksimalus atlyginimas.
4. **Atlygio struktūra skiriasi nuo rinkoje esančių praktikų.** Vidutiniškai VVI vadovų kintamoji atlyginimo dalis siekia apie 25-30 proc. viso atlyginimo, o rinkos įmonių apie 10-20 proc. Skirtumus atlygio struktūroje lemia Vyriausybės nustatyta VVI vadovų atlygio politika, kuri nustato ypač žemus pastoviosios atlyginimo dalies rėžius bei galimybę kintamajai atlyginimo daliai (įskaitant premiją) sudaryti iki 45 proc. viso atlyginimo (t. y. daugiau nei 80 proc. pastoviosios atlyginimo dalies).
5. **Mažesnius nei rinkoje VVI vadovų atlyginimus lemia rinkos sąlygų neatitinkanti Vyriausybės nustatyta atlygio politika.** Atlygio politikoje numatyti pastoviosios atlyginimo dalies koeficientai yra per maži ir neleidžiantys VVI vadovams nustatyti konkurencingų atlyginimų, o nustatytos įvairios papildomos išlygos atlygio politiką daro pernelyg komplikuotą. Esamas reguliavimas sudaro prielaidas VVI vadovams nustatyti

neambicingus tikslus tam, kad vadovui per didesnę kintamąją dalį būtų bent iš dalies kompensuojama žema pastovioji atlyginimo dalis.

Rekomendacijos:

1. Keisti VVĮ vadovų atlygio politiką numatant didesnius ir rinkos sąlygas atitinkančius pastoviosios atlyginimo dalies dydžius. Taip pat keisti atlygio struktūrą, kurioje kintamoji atlyginimo dalis (įskaitant ir metinę premiją) sudarytų mažesnę viso atlyginimo dalį.
2. Reguluojant VVĮ vadovų atlygius pereiti prie bendrinių praktikų, kai VVĮ kategorijos nustatomos pagal LR įmonių finansinės atskaitomybės įstatymo nuostatas. Taip pat atsisakyti perteklinio reguliavimo bei nustatyti platesnius ir persidengiančius atlygio režimus, kurie suteiktų daugiau lankstumo VVĮ vadovo atlyginimą nustatančiam organui.
3. VVĮ vadovų atlygio politikoje nustatyti principus, kurie numatytų, kad sprendimai dėl atlyginimo dydžio būtų pagrįsti ir remtųsi rinkos sąlygomis.

KOLEGIALIŲ PRIEŽIŪROS IR VALDYMO ORGANŲ NARIŲ IR KOMITETŲ NARIŲ ATLYGIS

1. **Reikšmingų pažeidimų įgyvendinant Vyriausybės nustatytą kolegialių organų atlygio politiką nenustatyta.** Visos VĮ taikė valandinio apmokėjimo sistemas, taip pat visos VVĮ vadovavosi ir numatytais atlygio dydžių apribojimais.
2. **Taikomos apmokėjimo sistemos tarp VVĮ labai skiriasi.** VVĮ valdybų nariams taikomos įvairios atlygio sistemos: mokama už darbui skirtas valandas, mokama už dalyvautus posėdžius, mokamas fiksuotas atlygis arba taikoma mišri atlygio sistema. Taip pat skiriasi ir sutartyje nustatomo atlygio atskleidimo principai: vienose įmonėse atlygis nurodomas su visais mokesčiais (bruto), kitose atskaičius mokesčius (neto).
3. **VVĮ kolegialių organų narių atlygiai per metus didėjo dėl didesnio kolegialių organų narių įsitraukimo.** Pirmininkų atlygiai padidėjo 3,2 proc., o kitų narių – 20,4 proc. Vidutinis pirmininko atlygis siekė 1 330 eurus per mėnesį, nario – 893 eurus per mėnesį. Žemiausias VVĮ kolegialių organų narių atlygis siekė tik 265 eurų (2020 metais buvo fiksuojama 17 eurų) per mėnesį, didžiausias – 2 003 eurus per mėnesį. Net ir įvertinant tai, jog valstybės valdomos įmonės savo veiklos apimtimis stipriai skiriasi, tokio dydžio skirtumai rodo, jog dalies VVĮ kolegialių organų nariams mokamas neadekvačiai žemas atlygis.
4. **Atlygio, kai mokama už darbui skirtas valandas, sistema neatitinka gerųjų valdysenos praktikų.** Šiuo metu Lietuvoje taikomos valandinio atlygio praktikos atskleidžia, kad taikant valandinį atlygį išauga administracinė našta, o atsiskaitant už dirbtas valandas kyla iššūkių dėl pasitikėjimo ir komunikacijos tarp kolegialaus organo narių ir valstybei atstovaujančios institucijos. Vakarų Europos šalyse dažniausiai taikoma praktika mokėti fiksuotą atlygį (Lietuvoje 2021 metais fiksuoto atlygio sistemą taikė 20 VVĮ).
5. **Kolegialaus organo pirmininkui mokamas atlygis neatitinka pasaulinių praktikų.** Nors pirmininko atsakomybės didesnės, tačiau vidutiniškai pirmininkui buvo nustatytas tik apie

1,3 karto didesnis atlygis nei kitiems nariams. Pasaulinėje praktikoje pirmininko atlygis yra apie 2 ir daugiau kartų didesnis.

6. **Komitetų veiklos apmokėjimo sistemos nesiskiria nuo kolegialių organų.** Dažniausiai veikla komitetuose buvo apmokama laikantis tokios pat apmokėjimo sistemos, kaip ir apmokant komitetą suformavusio kolegialaus organo narių veiklą. Daugiausiai taikomos apmokėjimo už darbui skirtas valandas ir fiksuoto atlygio sistemos.
7. **Komiteto nario atlygis vidutiniškai sudaro apie trečdalį kolegialaus organo nario atlygio.** Vidutiniškai komiteto nario atlygis 2021 metais sudarė 31,9 proc. kolegialaus organo nario atlygio (mediana siekė 25,1 proc.) arba 424 eurus per mėnesį. Komiteto pirmininko atlygis vidutiniškai siekė 46,8 proc. kolegialaus organo nario atlygio (mediana – 40,3 proc.) arba 681 eurus per mėnesį.

Rekomendacijos:

1. Visiškai atsisakyti kolegialių organų narių atlygio politikos, kai mokama už dirbtas valandas ar dalyvautus posėdžius ir pereiti prie fiksuoto atlygio sistemos. Taip pat atsisakyti visų praktikų, kai kolegialių organų nariai turi atsiskaityti pagal dirbtų valandų skaičių.
2. Numatyti, kad VVĮ kolegialių organų pirmininkų atlygis būtų nuo 1,5 iki 2,5 karto didesnis nei kitų kolegialaus organo narių.
3. Suformuoti komitetų narių atlygio principus. Numatyti, kad komiteto nario metinis atlygis sudarytų ne mažiau kaip $\frac{1}{2}$ kolegialaus organo nariui nustatyto metinio atlygio. Taip pat užtikrinti, kad komiteto pirmininko atlygis būtų nuo 1,5 iki 2,5 karto didesnis nei kitų komiteto narių.

SPECIALIEJI ĮPAREIGOJIMAI

1. **Specialiųjų įpareigojimų sąrašo naujausia redakcija buvo patvirtinta ekonomikos ir inovacijų ministrės** 2022 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. 4-193 „Dėl valstybės valdomų įmonių ir jų dukterinių bendrovių vykdomų specialiųjų įpareigojimų sąrašo patvirtinimo“, į jį įtraukiant 91 specialųjį įpareigojimą, vykdomą 23 VVĮ.
2. **Beveik pusė VVĮ (23 iš 47) 2021 metais vykdė specialiuosius įpareigojimus.** Iš jų 11 įmonių ataskaitiniu laikotarpiu vykdė tik specialiuosius įpareigojimus. VVĮ vykdomų specialiųjų įpareigojimų sąnaudos 2021 metais sudarė 8,1 proc. visų VVĮ sąnaudų, turtas – 45,1 proc. viso VVĮ disponuojamo turto.
3. **1/3 VVĮ sąnaudų, patiriamų vykdant specialiuosius įpareigojimus, tiesiogiai neatsispindėjo įmonių pelno (nuostolių) ataskaitose** – šios sąnaudos (125,5 mln. eurų) buvo patiriamos per įmonių valdomus fondus arba padengiamos biudžeto bei įvairių fondų dotacijomis (pvz. VĮ Ignalinos atominė elektrinė gavo 97,6 mln. eurų sąnaudoms kompensuoti). 1 697,5 mln. eurų VVĮ turto, naudojamo vykdyti specialiuosius įpareigojimus, nebuvo įtraukta į įmonių balansus. Didžiąją dalį šio turto sudarė finansinio sektoriaus VVĮ valdomi fondai bei kitos finansinės priemonės (daugiausiai tokio turto per valdomus fondus disponavo UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ – 984,5 mln. eurų). UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir VĮ „Indėlių ir investicijų draudimas“ specialiųjų įpareigojimų turtas, kuris nėra įtrauktas į įmonių balansus, yra apskaitomas valdomų fondų

balansuose, tačiau pastebėtina, kad šios įmonės susiduria su problema atskleidžiant turtą naudojamą spec. įpareigojimų vykdymui – jis nėra paskirstomas.

4. **Dalies VVI vykdomi specialieji įpareigojimai leido įmonėms generuoti pelną** – kai kurių iš jų ataskaitinio laikotarpio rezultatas netgi reikšmingai viršijo bendrą VVI portfelio grąžą. Pvz., 2021 metais VVI įmonių portfelio normalizuota nuosavo kapitalo grąža siekė 3,6 proc., o VI „Regitra“ – 20,7 proc., VI Registrų centro – 48,4 proc.
5. **2 iš 23 VVI, vykdančių specialiuosius įpareigojimus, visai nebuvo atskyrusios pelno (nuostolių) ataskaitų bei balanso** (komercinės veikos nuo specialiųjų įpareigojimų). Tai neleidžia tinkamai įvertinti, kokią įtaką šių įmonių veikos rezultatams daro jų vykdomi specialieji įpareigojimai. Dalis VVI, vykdančių specialiuosius įpareigojimus, atliekamų funkcijų finansų atskyrimą vykdo paviršutiniškai – pavyzdžiui, visos įmonės sąnaudos bei turtas išskaidomas proporcingai pagal funkcijų generuojamas pajamas. Taip pat, didžioji dalis VVI neturi arba neviešina finansinių ataskaitų atskyrimui pagal funkcijas taikomos metodikos bei principų.
6. **Ne visų VVI suderinti specialieji įpareigojimai atitinka reikšmingumo kriterijus.** Dalis VVI, kurių iniciatyva, jų vykdomi specialieji įpareigojimai buvo suskaidyti į 10 ar daugiau smulkesnių funkcijų ne visoms funkcijoms geba atskirti patiriamas sąnaudas / gaunamas pajamas / vykdymui naudojamą turtą. Pvz. rekordinį, siekiantį 15, specialiųjų įpareigojimų kiekį vykdomas VI Turto bankas, 4 specialiesiems įpareigojimams nepriskyrė pajamų / sąnaudų, o 3 – turto.

Rekomendacijos:

1. VVI turi parengti apskaitos politiką, kuri leistų užtikrinti jų vykdomos komercinės veiklos finansų atskyrimą nuo specialiųjų įpareigojimų pagal tai, kaip jie suderinti *Specialiųjų įpareigojimų sąraše*¹ (pelno (nuostolių) bei balanso ataskaitų apimtimi).
2. VAI turi užtikrinti, kad VVI, vykdančios specialiuosius įpareigojimus, pilna apimtimi atskirtų specialiųjų įpareigojimų ir komercinės veiklos finansinę informaciją (pelno (nuostolių) bei balanso ataskaitas) pagal *Specialiųjų įpareigojimų rekomendacijas*², nurodytą gaunamas dotacijas bei viešai atskleistų atskyrimo metodiką, kuria vadovaujasi. Tai leistų objektyviai įvertinti vykdomus specialiuosius įpareigojimus.
3. VAI turi užtikrinti, kad *Specialiųjų įpareigojimų sąraše*, esantys VVI vykdomi specialieji įpareigojimai atitinka reikšmingumo kriterijus ir yra vis dar aktualūs bei vykdomi. Jei sąraše nurodyta informacija apie įmonės vykdomus specialiuosius įpareigojimus dėl pasikeitusių aplinkybių yra nebeaktuali ar neatitinkanti ekonomikos ir inovacijų ministrės patvirtintose rekomendacijose esančių kriterijų – VAI ir VVI kartu turi kreiptis į VKC dėl sąrašo peržiūros ir atnaujinimo.

¹ Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministrės 2021 m. kovo 16 d. įsakymo Nr. 4-193 nauja 2022 metų rugpjūčio 3 d. redakcija „Dėl valstybės valdomų įmonių ir jų dukterinių bendrovių vykdomų specialiųjų įpareigojimų sąrašo patvirtinimo“

² Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2013 m. gruodžio 20 d. įsakymas Nr. 4-1100 „Dėl valstybės valdomų įmonių specialiųjų įpareigojimų nustatymo ir informacijos pateikimo rekomendacijų patvirtinimo“